

6. Лукашевич М.П. Соціологія економіки: Підручник / М.П. Лукашевич. — К., 2005. — 288 с.

7. Кислая С.В. Обучение лексике иностранного языка: Метод разработка к теорет. основам / С.В. Кислая, М.Я Демьяненко, К.А. Лазаренко. — К.: Знание, 1974. — 71 с.

8. Бондаренко Г.П. Система вправ з навчання іноземних студентів-економістів української фахової термінології // Г.П. Бондаренко // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. — 2010. — № 12. — С. 64.

9. Євтух М.Б. Інноваційні методи оцінювання навчальних досягнень: моногр. / М.Б. Євтух, Е.В. Лузик, Л.М. Дибкова. — К.: КНЕУ, 2010. — 248 с.

Статтю подано до редакції 23.10.2012 р.

О.В. Цисарук, викладач іноземної мови
факультету міжнародної економіки і менеджменту
Київського національного економічного
університету імені В.Гетьмана

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК МОВНА СТРАТЕГІЯ КРОСКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Зміни в системі вітчизняного навчання іноземних мов (ІМ), які відбуваються в контексті Болонського процесу, зумовлюють визначення нових стратегічних напрямів процесу оволодіння ІМ, перегляд змісту, методів, прийомів і засобів навчання.

Слід зазначити, що в сучасних дослідженнях з методики навчання ІМ термін «проект» вживається в кількох значеннях: 1) як діяльність з проектування (Зимняя, Сахарова, 1991); 2) як матеріалізований продукт такої діяльності, представлений у вигляді розв'язання будь-якої проблеми матеріального, соціального, історичного, науково-дослідницького характеру, що учень приймає самостійно (Чанилова, 1997); 3) як особлива форма організації комунікативно-пізнавальної діяльності (Капаева, 2001).

Деталізуючи останнє визначення, ми трактуємо проект як систему комунікативних вправ, яка передбачає самостійну творчу іншомовну діяльність учнів з розв'язання певної проблеми, результатом якої є відокремлений кінцевий продукт. У такому значенні проект можна розглядати як одиницю навчального процесу, еквівалент циклу уроків, в якому учні оволодівають знаннями, навичками та вміннями іншомовного мовлення в межах певної тематики.

Особливістю проектної методики навчання є той факт, що учні оволодівають ІМ під час виконання творчих завдань, які вони отримують згідно зі своїми інтересами, здібностями та рівнем володіння мовою. Виконання всіх завдань передбачає спілкування ІМ з метою одержання певної інформації (інтерв'ю, листування, читання літератури тощо). Новизна проектної методики полягає в тому, що учням надається можливість самим конструювати зміст комунікативної діяльності, визначати теми спілкування і той мовний матеріал, що призначається для активного засвоєння. Специфіка проектної методики полягає в спрямованості на створення певного виокремленого кінцевого продукту (письмового звіту, журналу, доповіді, плакату, фільму), що ґрунтується на вла-

сному досвіді учнів та знаннях про оточуючий світ. Однією з переваг проектної методики навчання ІМ є той факт, що вона передбачає не тільки класну, а й активну позакласну самостійну роботу учнів.

Таким чином, проектну методику навчання ІМ ми розуміємо як методичну систему, що ґрунтується на засвоєнні студентів знань, навичок і вмінь у процесі виконання проектів, що становлять структуру дослідної діяльності студентів.

Питання реалізації проектної методики навчання ІМ знайшли своє відображення в дослідженнях та публікаціях багатьох авторів. Так, визначенню основних характеристик проектної методики та видів проектів, опису послідовності реалізації проектів у навчальному процесі з ІМ присвячені праці зарубіжних дослідників W.H. Kilpatrick, S. Haines, G. Carter, H. Thomas, S. Estaire, J. Zanyn, D. Fried-Booth, T. Hutchinson, R. Ribй, N. Vidal, F.L. Stoller. Розроблено класифікацію проектів (S.Haines), запропоновано систему поетапного виконання проекту, а також оцінювання та контролю процесу виконання проектів (S. Estaire, J. Zanyn, R. Ribй, N. Vidal). Створено навчально-методичні комплекси (НМК) для навчання англійської мови (АМ) на основі проектів (Т. Hutchinson). Є.С. Полат було узагальнено методичну класифікацію проектів та описано досвід міжнародних Інтернет-проектів. Проблему реалізації проектної методики навчання ІМ у навчальних закладах різних типів розглядали українські та російські дослідники І.О. Зимня та Т.Є. Сахарова, Н.Д. Гальськова, Н.Ф. Коряковцева, Н.В. Матяш, Н.Г. Чанілова, Л.С. Єсіна, О.Б. Тарнопольський, В.В. Титова тощо. Дослідження М.А. Аріяна, О.М. Борисової, Т.В. Душеїної, присвячені проблемі проектної методики навчання ІМ у загальноосвітній школі, свідчать про високий розвиваючий та виховний потенціал проектів і констатують підвищення мотивації вивчення ІМ у учнів старших класів.

У дослідженнях В.В. Копилової, О.М. Моїсеєвої, І.Ю. Солов'якової запропоновано комплекси вправ з навчання окремих видів мовленнєвої діяльності на основі проектів та описано методичні моделі навчання АМ на основі проектів.

У вітчизняній науковій літературі існує концепція модульно-проектного навчання в технічних вищих навчальних закладах, розроблена В.В. Титовою, і проектна методика навчання АМ в економічних вищих навчальних закладах, розроблена О.Б. Тарнопольським та О.О. Житніковою, якими запропоновані методичні системи навчання АМ на основі професійно орієнтованих проектів. Питання реалізації проектної методики навчання ІМ знайшли своє відображення в дослідженнях та публікаціях багатьох авторів. Так, визначенню основних характеристик проектної методики та видів проектів, опису послідовності реалізації проектів у навчальному процесі з ІМ присвячені праці зарубіжних дослідників W.H. Kilpatrick, S. Haines, G. Carter, H. Thomas, S. Estaire, J. Zanyn, D. Fried-Booth, T. Hutchinson, R. Ribй, N. Vidal, F.L. Stoller. Розроблено класифікацію проектів (S. Haines), запропоновано систему поетапного виконання проекту, а також оцінювання та контролю процесу виконання проектів (S. Estaire, J. Zanyn, R. Ribй, N. Vidal). Створено навчально-методичні комплекси (НМК) для навчання англійської мови (АМ) на основі проектів (Т. Hutchinson). Є.С. Полат було узагальнено методичну класифікацію проектів та описано досвід міжнародних Інтернет-проектів. Проблему реалізації проектної методики навчання ІМ у навчальних закладах різних типів розглядали українські та російсь-

кі дослідники І.О. Зимня та Т.Є. Сахарова, Н.Д. Гальськова, Н.Ф. Коряковцева, Н.В. Матяш, Н.Г. Чанілова, Л.С. Єсіна, О.Б. Тарнопольський, В.В. Титова тощо. Дослідження М.А. Аріяна, О.М. Борисової, Т.В. Душеїної, присвячені проблемі проектної методики навчання ІМ у загальноосвітній школі, свідчать про високий розвиваючий і виховний потенціал проектів і констатують підвищення мотивації вивчення ІМ в учнів старших класів. У дослідженнях В.В. Копилової, О.М. Моїсєєвої, І.Ю. Соловйової запропоновано комплекси вправ з навчання окремих видів мовленнєвої діяльності на основі проектів та описано методичні моделі навчання АМ на основі проектів.

У вітчизняній науковій літературі існує концепція модульно-проектного навчання в технічних вищих навчальних закладах, розроблена В.В. Титовою, і проектна методика навчання АМ в економічних вищих навчальних закладах, розроблена О.Б. Тарнопольським та О.О. Житніковою, якими запропоновані методичні системи навчання АМ на основі професійно орієнтованих проектів. Тому, метою моєї статті є ознайомити з типами проектів та їх характеристикою.

В основу методу проектів покладено ідею, що виявляє сутність поняття «проект», його прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати за умови розв'язання тієї чи іншої практично або теоретично значущої проблеми. Результат можна побачити, продумати, використати в реальній практичній діяльності. Тому необхідно навчити студентів самостійно мислити, знаходити та розв'язувати проблеми, використовуючи знання з різних галузей, уміння прогнозувати результати та можливі наслідки різних варіантів розв'язку, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Метод проектів завжди зорієнтований на самостійну діяльність учнів, яка реалізується як в індивідуальній, так і в парній, груповій діяльності, що завжди передбачає розв'язання проблеми: з одного боку — використання сукупності різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого — необхідність інтегрування знань, уміння використовувати знання з різних галузей науки, техніки тощо. Результати виконання проектів мають бути, що називається, «відчутними», тобто, якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання (якщо практична — конкретний результат) готове до використання (на занятті та у реальному житті). Метод проектів передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих по своїй суті. Формування вищезгаданих навичок необхідні також для формування професійних вмінь у майбутніх економістів.

Виконання проекту розпочинається з планування дій

Робота над проектом передбачає такі етапи:

1. Визначення теми, мети та завдань проекту.
2. Розробка плану дій для досягнення поставленої мети.
3. Виконання проекту.
4. Презентація робіт.

Навчальний процес відбувається в умовах постійної активної взаємодії всіх учнів. Це колективна, групова робота. Під час такої роботи студенти вчаться демократичним формам спілкування, критичному мисленню, приймати обґрунтовані рішення, поважати думку колег. Коли учні працюють разом, у них формуються навички, необхідні для самостійного життя:

- 1) уміння уважно слухати;

- 2) разом вирішувати проблеми;
- 3) самостійно (або сумісно) приймати рішення;
- 4) проводити різноманітні досліді;
- 5) аналізувати матеріал;
- 6) вирішувати конфлікти.

Формування вищезгаданих навичок необхідні також для формування професійних умінь у майбутніх економістів.

Метою методу проектів є створення умов, за яких студенти самостійно й охоче отримують знання з різних джерел, вчать користуватися ними (знаннями) для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; удосконалюють комунікативні вміння, працюючи в різних групах; розвивають дослідницькі вміння та аналітичне мислення. Виконання проекту передбачає зв'язок з реальним життям, незвичайність форми і самостійність виготовлення, створення матеріалів, що по суті є різними формами документування: анотація, рецензія, анкета, таблиця, опис, фото-, аудіо- або відео-звіт, колаж, комікс, сценарій, щоденник, журнал, довідник, резюме, каталог, брошура, альбом, словник, стаття, стінгазета, виставка. Матеріал може подаватися в різних формах: дискусія, огляд, виставка, демонстрування, обговорення, рольова гра, диспут, повідомлення, доповідь, конференція, репортаж, драматизація.

Під час використання проектного методу всі учасники навчально-виховного процесу розв'язують цілу низку різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань. Це сприяє розвитку пізнавальних навичок учнів, формуванню вміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі тощо.

Таким чином, основними вимогами до використання методу проектів є: наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), розв'язання якої потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку; практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів; самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів; структурування змістової частини проекту (із зазначенням поетапних результатів); використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження; обговорення способів оформлення кінцевих результатів (презентації, захисту, творчих звітів); збір, систематизація та аналіз отриманих даних; підбиття підсумків, оформлення результатів, їх презентація; висновки, висунення нових проблем дослідження.

Типи проектів

З огляду на різні підходи до класифікації проектів у педагогічній літературі, пропонуємо розрізняти їх за цілою низкою параметрів:

- складом учасників проектної діяльності: індивідуальні, колективні (парні, групові);
- характером партнерських взаємодій між учасниками проектної діяльності: кооперативні, конкурсні;
- рівнем реалізації міжпредметних зв'язків: моно-предметні, міжпредметні, надпредметні;
- характером координації проекту: безпосередній (твердий чи гнучкий), прихований;

- тривалістю: короткі, середньої тривалості, тривалі;
- метою і характером проектної діяльності: інформаційні, ознайомлювальні, прикладні, мистецькі, науково-пошукові, конструкційні тощо.

Розглянемо деякі з цих проектів детальніше.

Дослідницькі проекти потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, продуманості методів, у тому числі експериментальних методів обробки результатів. Вони повністю підпорядковані логіці дослідження і мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, визначення методології дослідження, висунення гіпотез розв'язання проблеми і накреслення шляхів її розв'язання.

Творчі проекти не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Учні заздалегідь домовляються про заплановані результати і форму їх представлення — рукописний журнал, колективний колаж, відеофільм, вечір, свято тощо. І тоді потрібні сценарій фільму, програма свята, макет журналу, альбому, газети.

Ігрові проекти — учасники беруть на себе певні ролі, зумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реально існуючі особистості. Імітуються їх соціальні і ділові стосунки, які ускладнюються вигаданими учасниками, ситуаціями. Ступінь творчості учнів дуже високий, але домінуючим видом діяльності все-таки є гра.

Інформаційні проекти спрямовані на збирання інформації про якийсь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів. Такі проекти потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції у ході роботи над проектом. Структуру такого проекту можна позначити таким чином: мета проекту, його актуальність; методи отримання (літературні джерела, засоби масової інформації, бази даних, у тому числі й електронні, інтерв'ю, анкетування тощо) та обробки інформації (її аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки); результат (стаття, реферат, доповідь, відеофільм); презентація (публікація, у тому числі в електронній мережі, обговорення у телеконференції). Такі проекти можуть бути органічною частиною дослідницьких проектів, їх модулем.

Практично-орієнтовані проекти — результат діяльності учасників чітко визначено з самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, рекомендації, проект закону, проект шкільного саду). Проект потребує складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них. Особливо важливими є гарна організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень та презентація одержаних результатів і можливих засобів їх упровадження в практику.

Навчально-телекомунікаційні проекти — це спільна навчально-пізнавальна творча або ігрова діяльність учнів-партнерів, організована на основі комп'ютерної телекомунікації, яка має спільну мету дослідження певної проблеми, узгоджені методи, способи діяльності й спрямована на досягнення спільного результату діяльності.

Специфіка телекомунікаційних проектів полягає передусім у тому, що вони за своєю суттю завжди міжпредметні.

Розв'язання проблеми, закладеної в будь-якому проекті, завжди потребує інтегрованого знання. Але в телекомунікаційному проекті, особливо міжнародному, потрібна, як правило, більш глибока інтеграція знань, що передбачає не тільки знання власне предмета досліджуваної проблеми, а й особливостей національної культури партнера, його світовідчуття.

Тематика і зміст телекомунікаційних проектів мають бути такими, щоб їх виконання цілком природно залежало від властивостей комп'ютерних телекомунікацій. Інакше кажучи, не кожен проект, яким би цікавим та практично значущим він не здавався, може відповідати характеру телекомунікаційних. Телекомунікаційні проекти педагогічно виправдані в тих випадках, коли в ході їх виконання передбачено численні, систематичні, разові або тривалі спостереження за тим чи іншим природним, фізичним, соціальним та іншими явищами, які потребують збирання даних у різних регіонах для розв'язання поставленої проблеми; передбачено порівняльне вивчення, дослідження того чи іншого явища, факту, події, яка відбулася або має місце в різних місцевостях для виявлення певної тенденції чи прийняття рішення, розробки пропозицій тощо; передбачено порівняльне вивчення ефективності використання одного й того самого або різних (альтернативних) способів розв'язування однієї проблеми, одного завдання для

виявлення найбільш ефективного, прийняттого для будь-яких ситуацій рішення, тобто для отримання даних про об'єктивну ефективність способу розв'язання запропонованої проблеми; запропоновано спільну розробку певної теми, чи то практична робота (аналіз графіків), чи творча (створення журналу, газети, вебсторінки, п'єси, книги, музичного твору, пропозицій щодо вдосконалення навчального курсу, спортивних, культурних спільних заходів, народних свят тощо); передбачено провести захопливу пригодницьку спільну комп'ютерну гру, змагання.

На практиці частіше доводиться мати справу зі змішаними типами проектів. Окремо треба сказати про необхідність організації зовнішнього оцінювання проектів, оскільки тільки таким чином можна простежити їх ефективність, збої, необхідність своєчасної корекції. Характер цього оцінювання залежить як від типу проекту, так і від його теми (змісту), умов проведення. Якщо це дослідницький проект, то він має етапність проведення, причому успіх усього проекту багато в чому залежить від правильно організованої роботи на окремих етапах. Параметри зовнішнього оцінювання проекту: значимість і актуальність висунутих проблем, адекватність їх навчальної тематики; коректність використаних методів дослідження і методів обробки отриманих результатів; активність кожного учасника проекту відповідно до його індивідуальних можливостей; колективний характер прийнятих рішень (за групового проекту); характер спілкування і взаємодопомоги, взаємодоповненості учасників проекту.

Література

1. Белобородов Н.В. Социальные творческие проекты в школе. — М.: Аркти, 2006.
2. Бритвина Л.Ю. Метод творческих проектов на уроках технологии. // Нач.школа. — 2005. —

- №6. Бычков А.В. Метод проектов в современной школе. — М., 2000.
3. *Гузев В.В.* Метод проектов как частный случай интегрированной технологии обучения // Директор школы. — 1995. — №6.
4. *Джужук И.И.* Метод проектов в контексте личностно-ориентированного образования. Материалы к дидактическому исследованию. — Ростов н/Д., 2005.
5. *Зенгин С.С.* Совместное проектирование учебной деятельности как условие самоактуализации старшеклассника. — Краснодар, 2001.
6. Науково-педагогічна майстерня: Науково-методичний посібник / За заг. ред. О. І. Чернишова, Т. Б. Волобуєвої. — Донецьк: Витоки, 2008.
7. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. — №33. — 23 квітня. — 2002.
8. *Новикова Т.* Проектные технологии на уроках и во внеурочной деятельности // Нар. образование. — 2000. — №7.
9. Освітні технології : Навчально-методичний посібник // За заг. ред. О.М. Пехоти. — К.: А.С.К., 2001. — 256 с.
10. *Павлова М.Б. и др.* Метод проектов в технологическом образовании школьников / Под ред. И.А.Сасовой. — М.: Вентана-Графф, 2003.
11. *Полат Е.С.* Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. — М., 1998.
13. *Постникова Е.* Метод проектов как один из путей повышения компетенции школьника // Сельская школа. — 2004. — №2.
14. *Пахомова Н.* Учебные проекты: методология поиска // Учитель. — 2000. — №1. — С. 41—45.
15. *Яцук С.* Розвиток творчого потенціалу учнів у процесі проектно — технологічної діяльності // Рідна школа. — 2004. — №4. — С. 9—11.

Статтю подано до редакції 14.10.2012 р.

УДК

О.Л. Шевченко, канд. філол. наук, доцент,
зав. кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

АНОТАЦІЯ. Стаття присвячена проблемам оцінювання та контролю іншомовної комунікативної компетентності студентів та, зокрема, її основних компонентів — лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного. Тестовий контроль розглядається як основний, пов'язаний з підсумковою формою контролю. Проте тематичний контроль визначається як суттєвий у процесі навчання ділової іноземної мови оскільки відображає реальну ділову ситуацію і зазвичай проводиться у формі рольової гри, яка має бути функціональною та відповідати певним критеріям оцінювання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: іншомовна комунікативна компетентність, оцінювання і контроль іншомовної комунікативної компетентності, тестовий контроль, тематичний контроль, рольова гра.